

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

David Žurek

Krym – základní geopolitická analýza konfliktu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Olomouc 2024

Bibliografický záznam

Autor:	David Žurek (R22355)
Studijní obor:	Geografie pro vzdělávání / Technika a praktické činnosti se zaměřením na vzdělávání
Název práce:	Krym – základní geopolitická analýza konfliktu
Title of thesis:	Crimea - General geopolitical analysis of the conflict
Vedoucí práce:	RNDr. Miloš Fňukal Ph.D.
Rozsah práce:	46 stran

Abstrakt: Bakalářská práce přibližuje historické okolnosti a příčiny vzniku krymského konfliktu a popisuje základní etapy jeho vývoje. Hlavní pozornost soustředí na dosud uplatňované strategie řešení konfliktu ze strany Ukrajiny, Ruské federace a mezinárodního společenství (hlavně OSN a EU) a identifikuje důvody, proč navržená řešení nevedla, resp. nemohou vést v řešení konfliktu.

Klíčová slova: Krym, anexe, ruská agrese, Ukrajina, Majdan, geopolitika

Abstract: The bachelor thesis presents the historical circumstances and causes of the Crimean conflict and describes the basic stages of its development. It focuses on the strategies applied so far to resolve the conflict by Ukraine, the Russian Federation and the international community (mainly the UN and the EU) and identifies the reasons why the proposed solutions did not or cannot lead to a resolution of the conflict.

Keywords: Crimea, annexation, Russian aggression, Ukraine, Maidan, geopolitics

..

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval sám a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu, internetové zdroje i mapové podklady.

V Olomouci dne: 30. 4. 2024

David Žurek

Rád bych tímto poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce RNDr. Miloši Fňukalovi za poskytnutou ochotu a trpělivost po celou dobu vypracování bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: David ŽUREK
Osobní číslo: R22355
Studijní program: B0114A330002 Geografie pro vzdělávání
Téma práce: Krym – základní geopolitická analýza konfliktu
Zadávající katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce nastíní historické okolnosti a příčiny vzniku krymského konfliktu a popíše základní etapy jeho vývoje. Hlavní pozornost bude soustředěna na dosud uplatňované strategie řešení konfliktu ze strany Ukrajiny, Ruské federace a mezinárodního společenství (hlavně OSN a EU) a budou rozebrány důvody, proč tato řešení nebyla přijata.

Rozsah pracovní zprávy: 5 000 – 8 000 slov
Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

1. obecná politickogeografická a geopolitická díla věnovaná konfliktům (teorie, způsoby řešení apod.), v češtině např. Tesař, Filip. Etnické konflikty. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9; Tomeš, Jiří, David Festa, Josef Novotný a kol.. Konflikt světů a svět konfliktů : střety idejí a zájmů v současném světě. Praha : P3K, 2007. ISBN 978-80-903587-6-8; Ramsbotham, Oliver, Tom Woodhouse, and Hugh Miall. Contemporary conflict resolution : the prevention, management and transformation of deadly conflicts 3rd ed. Cambridge: Polity, 2011. xxvi, 507 s. ISBN 978-0-7456-4974-0.
2. práce věnované jednotlivým konfliktům v Evropě, např. Šlachta, Mojmír. Ohniska napětí ve světě. Praha : Kartografie Praha : Nakladatelství České geografické společnosti, 2007. ISBN 978-80-7011-926-6; Jelen, Libor. Konfliktní regiony světa. Evropa. Praha : Nakladatelství České geografické společnosti, 2021. ISBN 978-80-87476-06-2; Európa a mimoeurópsky svet: kontakty, konfrontácie a konflikty : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej na počesť a pamiatku docentky Gertrudy Železkovovej. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. Právnická fakulta, 2019. ISBN 978-80-568-0187-1.
3. dostupné práce zaměřené na rusko-ukrajinské vztahy.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 28. března 2023
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2024

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. března 2023

Obsah

Úvod.....	8
Cíle práce.....	9
1. Teoretický rámec konfliktů	11
1.1 Definice a pohled na konflikt	11
1.2 Historie geopolitiky	11
1.3 Anglosaská geopolitická škola	11
1.4 Německá geopolitická škola.....	12
1.5 Anexe	12
2. Základní přehled historie Krymu do konce 20. století	14
2.1 Vývoj poloostrova do ruské Anexe Kateřinou Velikou	14
2.2 Anexe území Kateřinou Velikou – rusifikace území.....	14
2.3 Krym v období 19. století až do období 90. let 20. století.....	15
2.4 Krym po roce 1990.....	17
3. Rusko-ukrajinské vztahy a jejich vývoj po vyhlášení nezávislosti Ukrajiny	18
3.1 Strategický význam Ukrajiny	18
3.2 Euromajdan	19
3.3 Zájmy Ruska a jeho aktivita v pozadí událostí na Ukrajině	22
4. Ruská anexe Krymu jako důsledek vyhocení ukrajinsko-ruských vztahů v roce 2014	24
5. Reakce Ukrajiny, Ruska a mezinárodního společenství na anexi Krymu	29
5.1 Vyjádření Kremlu k anexi poloostrova	29
5.2 Vyjádření západního společenství	30
5.3 Budapešťské memorandum	31
6. Krym po roce 2014 jako bezpečnostní problém.....	32
6.1 Vojenské kapacity aktérů konfliktu.....	32
6.2 Sevastopol – velitelství černomořské flotily	33
6.3 Hybridní válka.....	34
7. Současná situace na poloostrově a perspektivy dalšího vývoje	36
Závěr.....	38
Summary	40
Seznam zdrojů	42
Seznam příloh.....	46

Úvod

Poloostrov Krym: území Ukrajiny, Ruské federace nebo svébytného krymskotatarského národa? O této otázce se vedou dohady celá staletí. Jedna strana zastává určitý pohled, zatímco druhá zase svůj. Aby si lidé mohli říct, z jakého důvodu situace na tomto poloostrově vznikla, je třeba události analyzovat od rané historie. Je nutné poukázat na faktory sporu, které předcházely situaci, kterou můžeme v současnosti sledovat. Kdyby se položila světové veřejnosti otázka, kde se poloostrov nachází a čím je toto území významné z pohledu geopolitiky, jistě by před vypuknutím klíčových událostí velká část světové populace váhala nad odpovědí. Tato práce pojednává o jednom z – územního hlediska – nejdůležitějších konfliktů v období 21. století, který na území Evropy nastal. Skutečnosti a dění na poloostrově v roce 2014 se staly tvůrcem novodobých vztahů mezi Západem a Ruskem.

Většina světových médií dne 24. 2. 2022 hlásila, že se svět probouzí do dne, od kterého už bezpečnost Evropy a světa nebude nikdy taková, jako tomu bylo doposud. Anexe Krymu v roce 2014 byla jen předzvěstí a prvním krokem k následnému vypuknutí války na Ukrajině v roce 2022. Je nutné analyzovat události z let mezi 2013 a 2014, kdy se Ukrajina (a především Krym) stala poprvé obětí agrese ze strany Ruské federace. Jako autor této práce se o problematiku konfliktu na Ukrajině zajímám již několik let a bedlivě sleduji současný vývoj války, která na území Ukrajiny vypukla.

Cíle práce

Cílem této práce je identifikovat podstatné politicko-geografické souvislosti geopolitického konfliktu o území poloostrova Krym mezi dvěma státy. Hlavními aktéry současného konfliktu jsou dvě strany. Na jedné stojí stát Ukrajina, která přišla o své území, a na druhé straně je Rusko, jež anektovalo poloostrov Krym, který patřil Ukrajině. Dříve o poloostrov soupeřilo více zemí – např. Osmanská říše se spojenci, domácí krymskotatarské obyvatelstvo, resp. Krymskotatarský chanát apod. Kdybychom se podívali na historii konfliktů v Evropě za posledních dvacet let, nenalezli bychom zřejmě více rezonující spor, než tomu je právě anexe poloostrova Krym ze strany Ruské federace. V této práci rozebereme aspekty a faktory, které k tomuto sporu – dle odborné literatury a médií – napomohly.

Každý geopolitický konflikt má kořeny již v historii, proto jedním z cílů práce je představení historie poloostrova Krym, kdy je třeba pochopit vývoj území jak z pohledu nárokování si tohoto regionu různými mocnostmi v minulosti, tak i především z pohledu národnostního. Je třeba prezentovat pohledy a vyjádření obou aktérů sporu a popřípadě poukázat na postoj mezinárodního společenství vůči uskutečněným krokům Ruska na Ukrajině.

Je nezbytné důkladněji definovat a teoreticky popsat samotný akt anexe suverénního území, včetně analýzy průběhu procesu. Zvláštní důraz je třeba klást na konkrétní situaci, která nastala na území Ukrajiny v roce 2014. Jelikož se jedná o agresivní čin, je důležité také zkoumat formy vedení agrese, například destabilizací způsobenou tzv. hybridním válčením. Je nutné analyzovat vojenské možnosti obou stran konfliktu, z důvodu potenciální eskalace konfliktu, která by mohla vést k vyhlášení války.

Dalším cílem této práce je v dějové lince analyzovat průběh anexe poloostrova v roce 2014. Každá ze zúčastněných stran sporu se snaží prezentovat svůj postoj k tomuto konfliktu, proto se tato práce bude snažit přiblížit jejich argumentaci.

Následující částí této bakalářské práce je prognóza vývoje tohoto sporu. Tedy úvaha, zda má tento spor tendenci k vyřešení situace, či má spíše tendenci gradovat, a to v podobě další agrese přenesené do jiných částí Ukrajiny. Je nutné identifikovat, zda má, či mělo anektování tohoto území vliv na válku, která dne 24. 2. 2022 na Ukrajině vypukla, a jaký vliv a význam má toto území pro Rusko v současnosti.

V závěru mé bakalářské práce se pokusíme shrnout důležitá fakta, vyplývající z uvedených kapitol, kdy se pokusíme poskytnout objektivní zhodnocení tohoto globálního mezinárodního konfliktu.

1. Teoretický rámec konfliktů

1.1 Definice a pohled na konflikt

Při pohledu do historie můžeme tvrdit že, konflikty v lidské společnosti nejsou jen módním trendem doby, ale spíše trvalou realitou lidské existence. Podnětem konfliktu je motiv, o který se vede spor mezi účastníky, např. za účelem zvýšení vlastního vlivu a pozice ve světě. Konflikty, vztahy mezi národy a vztahy mezi etniky se mimo jiné zabývá také obor geografie, konkrétně politická geografie, jelikož území bývá často hlavním bodem sporu, o který vedou zúčastněné strany boj. (Tesař, 2007)

Nejdůležitějším aspektem výzkumu sporů a konfliktů je zjištění příčin původu. Konflikty mohou být klasifikovány do mnoha kategorií, například se může jednat o konflikty geopolitické, etnické, náboženské, ekonomické, mezinárodní, vnitrostátní a konflikty ozbrojené. Největším historickým konfliktem 2. poloviny 20. století byla studená válka, tedy globální rivalita mezi USA a SSSR, která byla po rozpadu SSSR ukončena. Od 90. let 20. století pak mnoho odborníků tvrdí, že počet konfliktů značně poklesl – a především se změnil způsob jejich vedení. (Tomeš, 2007)

1.2 Historie geopolitiky

S akademickým rozvojem přišel rozvoj i v oblasti politické geografie, kdy prvními historickými geopolitickými směry byly anglosaská škola a škola německá. Oba tyto směry se lišily ve formě pohledu na geopolitiku jako takovou. Anglosaská škola kladla důraz především na mocenskou rovnováhu ve světě, zatímco německá škola se zajímala spíše o vztahy a zákonitosti mezi sousedními státy. Mocenské zájmy a hranice daného území mohou být předmětem konfliktu, kdy jedna či druhá strana může své zájmy či nespokojenost přenést k vyvolání agrese vůči svému oponentovi. (Fňukal, 2013)

1.3 Anglosaská geopolitická škola

Anglosaská škola – na rozdíl od školy německé – se zabývala především mocenskou rovnováhou ve světě. Anglosaská geopolitika přišla s teorií, která nese název binární koncepce, kdy na jedné straně stojí námořní velmoci a na druhé velmoci pevninské. Právě mezi těmito mocnostmi dochází k neustálému soupeření v rámci zachování jejich zájmů. V moderním pojetí se tento styl anglosaské školy nazývá tzv. geostrategie. Hlavním představitelem a zakladatelem

anglosaské školy je Alfred T. Mahan, který při svém bipolárním pojetí světa poukazuje na konkrétní rozdělení států do námořních velmocí (Velká Británie, USA) a do velmocí pevninských (Rusko). Dle Mahana se soupeření neboli konflikty nejvíce projevují v tzv. pásu nestability, který bychom hledali na souřadnicích 30° a 40° severní šířky. Dalším představitelem anglosaské školy je britský geopolitik Halford J. Mackinder, který po první světové válce přichází s teorií, která svět rozděluje do tří oblastí. Tyto oblasti se nazývají Heartland (bývalý SSSR), Vnitřní půlměsíc (Osmanská Říše, R-U, Indie) a Vnější půlměsíc (Velká Británie, Amerika, Austrálie). Z hlediska konfliktů mezi soupeřícími stranami dochází dle Mackindera nejčastěji ke konfliktům v oblasti Vnitřního půlměsíce (území dnešního Německa, Turecka a bývalých zemí R-U). Právě tato oblast je typická svými konflikty mezi pozemními a námořními velmocemi. (Fňukal, 2013)

1.4 Německá geopolitická škola

Německá škola se zabývá především vztahy mezi sousedními státy. Zakladatelem německé geopolitiky je Friedrich Ratzel, který se opírá o teorii sociálního darwinismu. Tato teorie se dá použít jak v sociálních vztazích, tak i v přírodě. Jednoduše řečeno by se tento pohled dal interpretovat jako boj o přežití, kdy nejsilnější jedinec dominuje – a tím i vyhrává. Ratzel spatřil ve státech jistou podobnost s přírodou, kdy státy vnímal jako živé organismy. Mezi těmito organismy (státy) dochází k neustálému boji o přežití. Jedině ten organismus, jež má kontrolu nad svým územím, je schopen růst a rozšiřovat se, je podle Ratzela schopen přežít. Dalšími geopolitiky této německé školy jsou například Rudolf Kjellén a Karl Haushofer. (Fňukal, 2013)

1.5 Anexe

Jelikož se tato práce zabývá geopolitickým konfliktem v podobě anexe Krymu, je třeba si vysvětlit, co pojem anexe představuje. Anexe je formální akt, při kterém dochází k nabytí suverenity nad často vojensky okupovaným územím, spočívající v připojení tohoto území k jinému státu. Anexe bývá často neuznána mezinárodním společenstvím, dokonce i odsuzována. (Doležal, 2019)

Pojem anexe bývá často zaměňován s pojmem. Okupace se od anexe liší tím, že při okupaci je státní území suverénního státu vojensky obsazeno vojsky cizího státu, popřípadě koalici vojsk cizích mocností. Nejde o způsob nabytí státního území, jako tomu je při anexi území. Okupací

sice okupující stát nebo státy přebírají některé pravomoci okupovaného státu (hlavně bezpečnostní), okupovaný stát nadále zůstává právním subjektem, může samostatně rozhodovat (např. uzavírat smlouvy) a nemění se ani právní vztah mezi státem a jeho občany. (Fňukal, 2013) Dle další definice se pojem okupace dá použít v případě, kdy se okupační vojska setkají s ozbrojeným odporem. S okupací přichází i povinnosti, které z tohoto aktu vyplývají. Jednou z těchto povinností je například zajištění ochrany, bezpečnosti a pořádku na okupovaném území (Doležal, 2019) Nejvíce rezonujícími událostmi, které s pojmem anexe napříč světem zněly, je anexe území poloostrova Krym v roce 2014, kdy po uskutečnění referenda na poloostrově se toto území připojilo k Rusku, a dále anexe Golanských výšin ze strany Izraele v roce 1981. Problém nastal i při uznání anexe Golanských výšin Izraelem, kdy tento krok projednávalo mezinárodní společenství. Krom Izraele tento krok žádný ze států mezinárodního společenství neuznal, a tak se jednalo dle uznávaného mezinárodní práva o ilegální okupaci tohoto území. Takový způsob přivlastnění části území totiž není podle mezinárodního práva možný. (Doležal, 2019)

2. Základní přehled historie Krymu do konce 20. století

2.1 Vývoj poloostrova do ruské Anexe Kateřinou Velikou

První zmínky o poloostrově a o obývání poloostrova jsou datovány do 5. století př. n. l., kdy můžeme nalézt archeologické písemné předměty, které dokládají kolonizaci v daném období. V historických kruzích padla například zmínka o Chersonésosu, což bylo historicky jedno z prvních měst na poloostrově Krym. Jednalo se o město starořeckého původu. (Ulbrechtová, 2020)

Dle historických pramenů byl Krymský poloostrov obýván mnoha různorodými státy, které nad ostrovem držely kontrolu. Mocností, která poloostrov fakticky kontrolovala, nebylo jen Rusko – dříve toto území bylo spravováno po dlouhá léta například římským impériem, později pak Osmanskou říší. (Dolya, 2016) Zájem různých států o toto území způsobil, že dodnes můžeme při socioekonomickém pozorování sledovat, že se zde nachází směsice mnoha národností, kdy nejpočetnější národností, která poloostrov obývá, jsou etničtí Rusové a Ukrajinci. Dalšími národy jsou například Řekové, Židé a početná skupina Krymských Tatarů. (Matzek, 2016)

V období mezi 15. a 18. stoletím toto území neslo název Krymský chanát. Chanát byl jedním z nástupnických států Zlaté hordy a vedle vlastního poloostrova ovládal rozsáhlé plochy dnešní jižní Ukrajiny. V roce 1475 se Krymský chanát stal oficiálně vazalem Osmanské říše, ale v jejím rámci si zachoval faktickou nezávislost. Formálně plně nezávislým územím se stal v roce 1774 (ovšem jen na 9 let) v důsledku oslabení osmanské moci v oblasti. (Matzek, 2016)

Během tohoto období, tedy při silné pozici Krymských Tatarů na poloostrově, často docházelo k expanzivním nájezdům Tatarů na území dnešního Polska, Ukrajiny, a dokonce až na území dnešního Ruska, a to s cílem odvést co nejvíce zajatců do otroctví. (Katchanovski, 2015) Dle historických pramenů se tvrdí, že se těmto expanzivním válečníkům podařilo vzít do otroctví okolo tří milionů obyvatel napadeného území. Nájezdy skončily v 16. století například i takovým výsledkem, který měl za následek vypálení dnešního hlavního města Ruska – Moskvy. (Hájek, 2010)

2.2 Anexe území Kateřinou Velikou – rusifikace území

Výpady ze strany Krymských Tatarů se staly bezpečnostním rizikem ruského impéria, což vedlo k vytváření plánu, jak těmto výpadům zamezit. Rusko přišlo s myšlenkou anektování

poloostrova z důvodu zvýšení jejich kontroly nad poloostrovem. O první kroky vedoucí k anexi se Rusové pokoušeli již v druhé polovině 17. století. Osmanská říše se chtěla vyhnout vojenské konfrontaci, a proto se území Krymského chanátu v roce 1774 zřekla. S větší působností na poloostrově přicházel i trend tzv. rusifikace (rozvoj ruské kultury) a s rusifikací přicházely i rozbroje v podobě nevole Krymských Tatarů. Tento fakt nebyl pro Kateřinu II. Velikou lhostejný, a proto se snažila hledat spojence ruského impéria, který prosazoval jejich zájmy již před anektováním území. Historickým krokem byla žádost o připojení území poloostrova k Rusku. Za touto žádostí stal Šagin Girej (přivrženec Ruska). Rusko žádost svého spojence kvitovalo a zároveň přijalo. (Ulbrechtová, 2020)

Až během páté rusko-turecké (osmanské) války se dočkalo ruské impérium úspěchu ve formě vítězství během této války. Roku 1783 byl Krym anektován ze strany ruského impéria. Za tímto úspěchem stalo především panování carevny Kateřiny II. Veliké. (Jemelka, 2016) Kateřina Veliká měla velkou podporu v knížeti Potěmkinovi. Potěmkinovi se historicky připisuje založení města Sevastopol a kolonizace tohoto území, které zasvětil zbytek svého života. Město Sevastopol stojí na základech starověkého (již zmíněného) města Chersonésos. Tento název nese město do dnešní doby. (Jemelka, 2016) S rusifikací, za kterou stál především kníže Potěmkin, přišlo na řadu vysídlování Krymských Tatarů na území bývalé Osmanské říše. Po osmi letech od anexe území došlo roku 1792 ke vzniku tzv. Taurské (Tavrické) gubernie. (Ulbrechtová, 2020) Právě tato historická linka je často omývána v argumentaci ohledně nárokování si území poloostrova. Mezi lety 1853–1856 došlo k dalšímu ozbrojenému konfliktu mezi ruským impériem a Osmanskou říší, a to za podpory Velké Británie a Francie, které hájili své mezinárodní zájmy v podobě podpory Osmanů. (Katchanovski, 2015)

2.3 Krym v období 19. století až do období 90. let 20. století

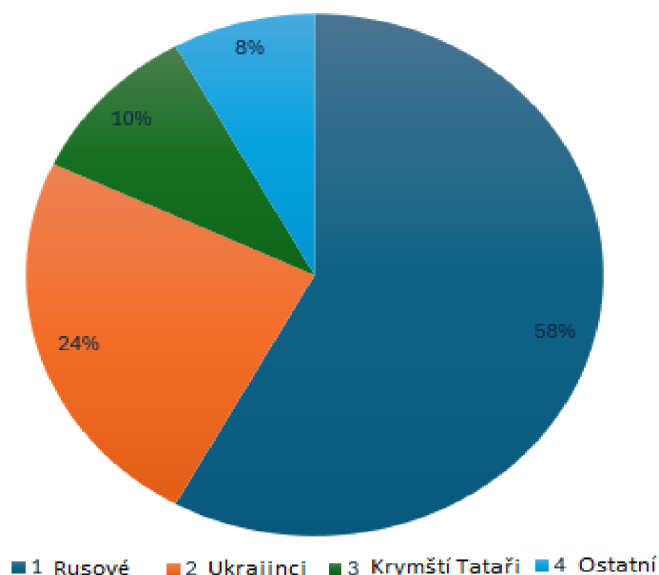
Území poloostrova bylo od anexe po celou dobu až do období 1. světové války pod nadvládou Ruska. Na území Ruska vypukla bolševická revoluce, což vedlo k nezávislosti Ukrajiny a přiřazení území poloostrova Krym do rukou Ukrajinců. Během občanské války se na Krymu vystřídalo hned několik bojujících aktérů, kdy Krym často měnil název a příslušnost s tím, jak se přes jeho území přelévaly různé vzájemně znesvářené armády bojující v (ruské) občanské válce. (Katchanovski, 2015) Dne 26. 12. 1917 byla vyhlášena Krymská lidová republika, jako součást federalizovaného Ruska. Fakticky paralelně působila s tzv. Tauridskou gubernií, což byla část poloostrova, která se nechtěla podřídít bolševikům. Dne 27. 1. 1918 došlo k povstání,

díky čemuž Krymská lidová republika zanikla. Po proběhlých událostech dne 22. 3. 1918 byla Tauridská gubernie vyhlášena za SSR Tauridy (jako součást SFSR). Tento název vydržel opět necelý rok z důvodu průběhu 1. světové války, kdy na čas bolševici o kontrolu poloostrova přišli (území kontrolovalo Německo), a v roce 1919 území poloostrova dostalo název Krymská sovětská socialistická republika. V roce 1921 změnilo území na delší dobu název na Krymská autonomní sovětská socialistická republika (opět ale v rámci Ruské SFSR). (Cahoon, 2024) V období 20. let 20. století probíhala na Krymu politika tzv. tatarizace. Obdobně jako v jiných svazových a autonomních sovětských republikách byla patrná snaha zavést do státní správy, školství i kulturního života místní jazyky a snaha vytvořit novou „národní“ probolševicky orientovanou inteligenci, která by nahradila dosavadní společenské (často ruské) elity. V případě Krymu byl tento proces poněkud specifický, protože republika byla mnohonárodní a Tataři tvořili jen asi čtvrtinu obyvatel. Tento fakt ale nevydržel dlouho, a to z důvodu stále zvětšujícího se počtu ruského etnického obyvatelstva. (Pargač, 2020)

„Sovětská politika tatarizace byla však ukončena Josifem Stalinem. Umělý hladomor v letech 1932-933 postihl Krym mnohem méně než sousední zemědělské oblasti v sovětské Ukrajině a Kubáni v Rusku. Nicméně masivní politický teror v polovině 30. let si vyžádal velký počet obyvatel Krymu, kteří byli zatčeni, popraveni nebo vyhnáni do Gulagu.“ (Katchanovski, 2015) Během druhé světové války spadala Ukrajina a také poloostrov pod nadvládu nacistického Německa. Během okupace území se stala Ukrajina a Krymský poloostrov svědkem odporných činů spáchaných na civilním obyvatelstvu. Kvůli obvinění z masové podpory Němců během německé okupace poloostrova nastal proces vysídlování. (Katchanovski, 2015) *„V roce 1944 byla celá krymskotatarská populace a další menší etnické menšiny deportovány do Střední Asie, a formální krymská autonomie byla zrušena. Během tohoto etnického čištění a jeho následků zahynula značná část krymských Tatarů, převážně kvůli nedostatku potravy a lékařské péče. Do oblasti bylo usazeno velké množství přistěhovalců z Ruska a Ukrajiny.“* (Katchanovski, 2015) Po nástupu nového vůdce Sovětského svazu Nikity Chruščova nastal v roce 1954 velký krok, kdy byl poloostrov Krym doslova „darován“ Ukrajinské SSR tehdejší Ruskou sovětskou federativní socialistickou republikou. (Katchanovski, 2015) Tento krok vyvolal a dodnes vyvolává řadu otázek a neshod, kdy mnoho osob říká, že území bylo darováno nelegitimně, jelikož se k tomuto kroku nemohlo obyvatelstvo poloostrova vyjádřit. Během vládnutí a nastolení komunistického režimu nebylo možné ovlivnit státoprávní změny až do 90. let 20. století. (Matzek, 2016)

2.4 Krym po roce 1990

Velkým problémem po rozpadu SSSR se stal separatismus na poloostrově Krym, kdy se postupně začalo jednat, co se s tímto územím stane. O jeho strategickou polohu a vlastnictví se vedla dlouhá jednání. (Grazvydas, 2019) „V lednu 1991 podpořilo 93 % krymských voličů udělení své oblasti statusu Krymské autonomní sovětské socialistické republiky v rámci Sovětského svazu. Zároveň v ukrajinském referendu konaném 1. prosince 1991 podpořilo 54 % voličů v Krymu nezávislost Ukrajiny, což bylo mnohem méně než národní průměr.“ (Katchanovski, 2015) Po rozpadu Sovětského svazu se začaly projevovat různé pohledy na další směřování daného území. Většinou to bylo v souladu s národností, tedy ve smyslu setrvání v Ukrajině, případně menší či větší míra autonomie či úplná nezávislost, nebo dokonce připojení k Rusku. Poloostrov Krym bylo jedno z mála ukrajinských území s jasnou převahou ruské populace. Tento fakt se projevil i ve sčítání lidu (graf viz. obr. 1) v roce 2001, kdy výsledky potvrdily, že na území poloostrova a města Sevastopol se nachází nadpoloviční etnická většina v podobě Rusů (58 %), Ukrajinců (24 %) a v neposlední řadě Tatarů (10 %). V roce 1996 se konal průzkum, ze kterého se zjistilo, že 59 % obyvatelstva ruského etnika by podpořilo připojení Krymu k Rusku. Zde nastaly neshody, jelikož proti byli samozřejmě Ukrajinci společně s Tatarý. Na poloostrově se vytvořily dvě silné strany, kdy jedna strana hájila spíše proruské postoje, druhá strana pak hájila ukrajinské zájmy. Krym získal autonomii a tento autonomní region se stal součástí ukrajinského suverénního státu. (Katchanovski, 2015)

Obr. 1: Složení obyvatelstva Krymu v roce 2001 (Zdroj dat: Katchanovski, 2015)

3. Rusko-ukrajinské vztahy a jejich vývoj po vyhlášení nezávislosti Ukrajiny

3.1 Strategický význam Ukrajiny

Velkým problémem státu Ukrajina je z geopolitického hlediska poloha mezi dvěma mocnostmi. Těmito mocnostmi máme na mysli Rusko a spojence aliance NATO. Po rozpadu SSSR, kterého byla členem i samotná Ukrajina, se dostala do bodu, kdy začala být nezávislá vůči cizím státům. (Kolařík, 2022)

Je důležité zmínit, proč je Ukrajina a samotný Krym důležitým územím, které vzbuzuje zájem prosazování záměrů cizích mocností. Jedná se o největší stát Evropy jak rozlohou území, tak i v počtem obyvatel, kde se řadí mezi nejpočetnější státy na evropském kontinentu – Ukrajina před vypuknutím války měla okolo 48 miliónů obyvatel. Geograficky je Ukrajina ohraničena Azovským a Černým mořem na jihu země, dále je na západě ohraničena územím států, které jsou členy Severoatlantické aliance. Jsou jimi Polsko, Slovensko, Maďarsko a Rumunsko. Na jihozápadě země Ukrajina sousedí s Moldavskem. Východním sousedem je Rusko a na severovýchodě spřátelená země Ruska – Bělorusko (poloha státu je znázorněna v příložené mapě, viz. příloha 1). Dá se konstatovat, že zde nastává první bezpečnostní riziko pro stát Ukrajina, z důvodu délky hranic s Ruskem a Běloruskem. (Samus, 2017) Z pohledu geopolitiky a z geostrategického hlediska jsou zde i jiné státy v Pobaltí, kde by mocnosti rády prosazovaly svůj vliv a zájmy. Těmito státy Pobaltí jsou míněny Litva, Estonsko a Lotyšsko, které se po událostech, které na Ukrajině v roce 2014 a roku 2022 nastaly, začaly čím dál více obávat o svou bezpečnost a existenci svých států. Obávají se agrese ze strany Ruska a politiky Vladimira Putina, jelikož i tyto státy byly historicky pod nadvládou Ruska. (Kozák, 2024)

Z pohledu socioekonomického můžeme o Ukrajině tvrdit, že se jedná o stát, ve kterém se nachází důležité tranzitní koridory distribuce zemního plynu z Východu, a také silniční a železniční koridory, které spojují Evropu s východní částí planety. Ukrajina má velkou plochu území, kde se nachází velké množství úrodné půdy, díky čemuž dominuje ve vývozu řady zemědělských produktů. Důležitou – a především hlavní – složkou ukrajinského hospodářství je chemický, hutní, strojírenský a energetický průmysl, jedná se tedy o průmyslový stát. (Samus, 2017) Již z historie můžeme sledovat, že těžký, strojírenský a zbrojní průmysl byl situován na východě Ukrajiny, kde se nacházely největší podniky, které byly stěžejní částí hospodářství SSSR. Tyto podniky se nacházely v městech, jako jsou například Mauriopol, Doněck, Luhansk, Krematorsk a také Charkov. (Zavadilová, 2022) Z tohoto hlediska se

Ukrajina vždy držela v popředí států, které byly dominantní v odvětví zbrojního průmyslu. Příkladem může být výrobce největšího nákladního letounu Antonov An-225, popřípadě výrobce leteckých motorů Zorja. (Samus, 2017)

3.2 Euromajdan

Po rozpadu SSSR a vývoji ukrajinského státu došlo v roce 2004 k prezidentským volbám, které vyústily v protesty, které byly veřejností označovány za oranžovou revoluci. Tyto prezidentské volby vyhrál prezidentský kandidát Viktor Janukovyč, který porazil v souboji o prezidentský post kandidáta Viktora Juščenka. (Kolařík, 2022) Janukovyč byl brán za proruského kandidáta a při jeho výhře byla vláda okamžitě obviněna ze zájmu ovlivnění prezidentských voleb. Protesty, které následovaly, vedly k dlouhým jednáním, kdy se skutečně uskutečnily nové prezidentské volby a předchozí výsledek byl anulován. Druhé kolo prezidentských voleb se konalo dne 26. prosince 2004, kdy s celkovým počtem 52 % vyhrál post prezidenta kandidát Viktor Juščenko. Již při těchto volbách se daly po sečtení hlasů sledovat volební preference volebních okrsků po celé Ukrajině, kde šla jasně vidět jednoznačná podpora pro jednoho či druhého kandidáta. Vítězství spíše prozápadního kandidáta jistě nebylo v zájmu Ruska, neboť by mohlo oslabit jeho mocenský vliv na území tohoto státu. (Kratochvíl, 2005)

Dalo by se říct, že za období prezidentského úřadování prezidenta Juščenka nastaly problémy tehdy, kdy byla jmenována premiérkou prozápadní politička Julia Tymošenková. Za její funkce nastaly kauzy velmi rezonující napříč obyvatelstvem Ukrajiny. Těmito kauzami byly především korupční skandály, za které byla ze své pozice odvolána. Díky těmto kauzám prudce klesla podpora prezidenta Juščenka, kdy ve volbách prezidenta v roce 2010 vyhrál jeho vyzyvatel z již minulých prezidentských voleb konaných v roce 2004 Viktor Janukovyč. (Kolařík, 2022)

Již dlouhou dobu se nesla ve vzduchu jednáni Ukrajiny a Evropské unie o spolupráci mezi oběma stranami. Ukrajina by se těmito kroky přibližovala západním partnerům, nikoliv bývalým partnerům, se kterými dříve tvořili jednotné společenství v podobě spojenců Ruska a Ruska samotného. Nově zvolený prezident Viktor Janukovyč nebyl spjat s myšlenkou úzké spolupráce s EU a prosazoval spíše posilňování vztahů s Ruskem. Korupční aféry, které se udály ve výkonu prezidentského mandátu prezidenta Juščenka a zvolené premiérky Tymošenkové, byly v zájmu Kremlu a konkrétně Vladimira Putina. Vladimír Putin díky prezidenství Viktora Janukovyče mohl Ukrajinu odrazovat od spolupráce s Evropskou unií. Viktor Janukovyč od začátku svého prezidentského mandátu přesvědčoval Ukrajince, že

spolupráce s Evropskou unií nastane, podepíší se potřebné dokumenty a zlepší se vztahy se Západem. Toto přesvědčování trvalo tři roky prezidentského mandátu, kdy po této době začala obyvatelstvu docházet trpělivost. (Buchar, 2017) Tato nespokojenost vyvrcholila ke konci roku 2013, konkrétně důležitým datem se stal den 21. listopadu, kdy mělo dojít k podepsání asociační dohody mezi Ukrajinou a Evropskou unií. Tato dohoda měla definitivně prohloubit spolupráci mezi oběma stranami. Po dlouhých letech přesvědčování obyvatelstva ústavními činiteli, že dojde k podepsání dokumentů, nastal šok. Asociační dohoda s Evropskou unií nebyla podepsána ze strany ukrajinských činitelů, což vyvolalo nepokoje ukrajinského obyvatelstva. (Kvit, 2014)

Na sociálních sítích se informace o nepodepsání dohody začala šířit rapidním tempem a začaly se organizovat první protesty vůči prezidentovi a vládě Ukrajiny. Tyto protesty dostaly také svůj název, a to konkrétně Euromajdan, popřípadě Majdan. Jednalo se o protesty napříč celým územím Ukrajiny. Hlavním motivem protestních akcí bylo vyjádření nespokojenosti z důvodu nepodepsání asociační dohody s EU. První vlny protestů se nesly v poklidném duchu, kdy organizované akce nebyly orgány státu nijak zvlášť potlačovány. Euromajdan byl nejvíce na očích světovým médiím v hlavním městě Kyjevě, kde docházelo k nejpočetnějším protestním akcím. V prvních dnech se protestů účastnilo okolo padesáti tisíc lidí. Klidné demonstrace, kterých se účastnili především studenti (čili mladší generace), skončily datem 30. listopadu v ranních hodinách. Skupiny protestujících studentů byly brutálně rozehnány pořádkovými složkami Ukrajiny z náměstí Nezávislosti v Kyjevě. Tento čin ukrajinských pořádkových složek nenechal chladnými i jiné věkové složky obyvatelstva, kdy do ulic Kyjeva vyšlo v následující den přes milión obyvatel (protestní akce znázorněny viz. obr. 2). Tentokrát se nejednalo o poklidnou protestní akci, která se týkala pouze odmítnutí podepsání dohody s EU, ale šlo především o protestní akci vůči vládě z důvodu napadení bezbranných studentů ozbrojenými složkami státu. Díky tomuto zákroku složek nesoucích název Berkut nenastaly protestní akce jen v Kyjevě, ale nastaly i v jiných lokálních městech napříč celou Ukrajinou. Docházelo k velkým střetům zasahujících složek s početnými skupinami protestujících, kdy byla způsobena četná zranění. (Kvit, 2014)

Mnoho aktivistů a členů politických stran zdůrazňuje, že zásah musel být iniciován na popud prezidenta Janukovyče, který pravděpodobně počítal s tím, že demonstrace samy od sebe skončí.

Obr. 2: Události protestů v Kyjevě 2013 (Zdroj: Djurica, 2013)

Mnoho odborníků tvrdí, že se jednalo také o demonstrativní ukázkou síly za účelem zastrašení demonstrantů. S protesty přišlo na řadu posílení opozičních politiků a zesílení vlivu aktivistů. Dle vyšetřování došlo k zatýkání, únosům a trestům vůči odpůrcům Janukovyče a jeho vlády. (Peisakhin, 2015)

V prosinci 2013 začalo docházet k zajímavé ekonomické spolupráci v ukrajinsko-ruských vztazích, která vyprovokovala další vlnu nevole. Moskva oznámila dne 17. prosince 2013, že ke dni 1. ledna 2014 zlevní dodávky plynu Ukrajině o jednu třetinu dosavadní ceny, kdy si Rusko zřejmě tímto krokem snažilo upevnit vliv a sympatie v protestující zemi. Dalším krokem spolupráce mezi těmito dvěma stranami bylo prodloužení pobytu černomořské flotily Ruska v městě Sevastopol (tedy na Krymském poloostrově) výměnou za odpuštění exportního cla za zemní plyn v řádech do tří desítek procent. (Kučera, 2017) Dne 16. ledna 2014 došlo k významnému pobouření ukrajinské společnosti, kdy se prezident Janukovyč se svými spolupracovníky a přívrženci snažil prosadit protiprotestní zákon. Tento krok ukrajinského vedení samozřejmě nemohl způsobit nic jiného než další vlnu nevole. S radikálnějšími protesty přicházely na řadu i první oběti. První ztráta na životech mezi protestujícími a policejními složkami státu se datuje ke dni 22. ledna 2014. Velký krok nastal v měsíci únoru roku 2014. Protesty silily čím dál více a dne 20. února 2014 došlo ke střelbě vůči policejním složkám, které začaly uvažovat, zda použít munici vůči protestujícím dle nařízení, či nikoliv. Policisté od tohoto kroku ustoupili a zdrženlivost zásahu měla vliv především na ochranu prezidenta Janukovyče. Prezidentská rezidence, kde během protestů Janukovyč pobýval, byla policejními složkami nechána napospas. Prezident Janukovyč byl od té doby chráněn pouze dohodou, kterou uzavřel s opozicí. Tento fakt vedl až k tomu, že prezident Janukovyč uprchl ze země z důvodu obavy o svůj život, a to i přes svůj trvající prezidentský mandát. (Peisakhin, 2015)

Díky směřování Ukrajiny směrem na Západ tyto protesty nemohly nechat Moskvu a Vladimira Putina chladným. Mnoho zúčastněných těchto událostí, které se během měsíců Euromajdanu udály, tvrdili, že spolupracovníci ruského prezidenta Vladimira Putina byli po listopadovém zásahu vůči studentům přítomni v Kyjevě. Mnoho opozičních politiků, aktivistů a nezávislých pozorovatelů přemýšlelo nad přítomností ruských pracovníků. Domnívali se, že kroky Viktora Janukovyče proti opozici a protestujícím byly ve skutečnosti vedeny ruským režimem Vladimira Putina. (Peisakhin, 2015) Přítomnost ruských tajných služeb a poradců vyšetřovala ukrajinská prokuratura, která v roce 2024 vydala zprávu. Násilí a vraždy, které byly na protestujícím obyvatelstvu v letech 2013 a 2014 na Ukrajině spáchány, provedly ukrajinské bezpečnostní složky. Prokuratura ale nevyloučila, že tyto ukrajinské bezpečnostní složky byly ovládány Ruskem. Jako důkazy předložila přítomnost ruské bezpečnostní služby FSB na území Ukrajiny, která se svými aktivitami podílela na chodu a zvládnání průběhů demonstrací. Jednalo se o vysoce postavené členy SBU, což je Služba bezpečnosti Ukrajiny. Dle vyšetřování měli za úkol tvořit materiály, které měly legitimizovat kroky, které vláda Ukrajiny na obyvatelstvu páchala (protiprotestní zákon). Dále se také podíleli na tvorbě digitálního obsahu, který se snažil vykreslit protestující jako negativní článek probíhajících událostí. Během protestů přišlo o život v důsledku zásahu bezpečnostních sil na pět desítek obyvatel. (Hosenseidlová, 2024)

3.3 Zájmy Ruska a jeho aktivita v pozadí událostí na Ukrajině

Putin byl přesvědčen, že pozice ukrajinského prezidenta je přes korupční skandály za dob vlády předchozího prezidenta Juščenka neohrožena. Při propuknutí protestů na území Ukrajiny ale přišlo Rusko s myšlenkou vytvořit území tzv. Novoruska, kdy by tento krok měl za následek odtrhnutí části jihovýchodní Ukrajiny. Jednalo by se o oblasti Luhanska, Charkova, Doněcka, Záporoží, Oděsy a také Krymu. Realizace vytvoření společného území (státu) se měla uskutečnit 22. února 2014 v městě Charkov. Jak jsme zmínili, ozbrojené složky již nekladly v Kyjevě odpor protestujícím a prezident Viktor Janukovyč uprchl, což se Kremlu nezamlouvalo, jelikož z těchto důvodů jednání v Charkově nebylo uskutečněno. V ten moment začal Kreml se svou agresivní kampaní vůči Ukrajině, kdy se pomocí tzv. hybridní války mělo dosáhnout cílů k získání území definovaného Novoruska. Prvním z bodů této hybridní války mělo být anektování poloostrova Krym. (Fjodorov, 2017) S myšlenkou Novoruska přišel ve svém projevu i Vladimir Putin: *„Připomenu, a používám přitom terminologie ještě carských dob: jde o Novorusko. Charkov, Luhansk, Doněck, Cherson, Nikolajev, Oděsa nebyly v carských dobách součástí Ukrajiny. Jsou to všechno území, která byla předána Ukrajině ve 20.*

letech sovětskou vládou. [...] Všechno to vzniklo po zasloužených vítězstvích Potěmkina a Kateřiny II. ve známých válkách s centrem v Novorossijsku. Odtud také ‚Novorusko‘. Potom, z nejrůznějších příčin, Rusko o tato území přišlo, ale lidé [Rusové – pozn. aut.], ti tam zůstali.“
(Fjodorov, 2017)

4. Ruská anexe Krymu jako důsledek vyhocení ukrajinsko-ruských vztahů v roce 2014

Novorusko se mělo nacházet především ve východní části a na jižním pobřeží Ukrajiny. Zde docházelo často ke střetům mezi podporovateli Viktora Janukovyče a jeho odpůrci. Nepokoje, které se přenesly intenzivně na území, kde se nachází vysoké procento etnických Rusů (čili na východ Ukrajiny), nenechaly chladným Vladimira Putina. Na začátku března roku 2014 prezident Ruské federace vyhlásil rozsáhlá vojenská cvičení na hranicích s Ukrajinou. Během svých projevů Vladimir Putin několikrát před anexí poloostrova (a i po ní) do médií komunikoval, že vždy bude využívat veškeré prostředky, kterými bude zajišťovat bezpečnost a práva pro etnické Rusy, kteří na Ukrajině žijí. (Prudilová, 2014) Cvičení na východě Ukrajiny se zúčastnilo přes 150 tisíc ruských vojáků. Tento počet aktivních vojenských příslušníků ruské armády u hranic musel Ukrajinu zastrašit a vzbuzovat bezpečnostní riziko. Tento krok prezidenta Vladimira Putina mohl také odvést pozornost od situace, která se začala vyvíjet na Krymském poloostrově, a v případě zasáhnutí ukrajinských ozbrojených sil na poloostrově mohlo také dojít k ozbrojenému konfliktu mezi oběma státy. V pohotovosti nebylo jen pozemní vojsko Ruské federace, ale také námořnictvo černomořské flotily a jaderný arzenál. Kvůli tomuto kroku, který Vladimir Putin učinil, měly ukrajinské ozbrojené složky složité rozhodování, jak předcházet bezpečnostním rizikům agresora. (Buchar, 2017)

Mnoho odborníků se shodlo, že anexe Krymu byla dlouhodobě plánovanou vojenskou akcí a nejednalo se o náhodný čin, který se v první polovině roku 2014 udál. Řada z nich popsala a rozdělila hybridní válku, která probíhala během anexe Krymu, do více fází, v nichž se tato konfliktní situace vyvíjela. (Buchar, 2017) „*András Rác rozděluje hybridní válku na tři hlavní úseky, definované konkrétně jako fáze přípravná, fáze útočná a fáze stabilizační, přičemž každá z takto vymezených fází se dále rozpadá na tři na sebe navazující dílčí procesy.*“ (Buchar, 2017)

První fáze této operace se nazývá tzv. přípravná fáze. V ní má agresor za úkol připravit podklady, které ho seznámí s protivníkem, který má být cílem útoku. Máme tím na mysli například mapování terénu, klíčové infrastruktury a vůbec pochopení fungování a řízení státu a zdejších obyvatel. Rusové měli ideální prostor pro využití tohoto konceptu v praxi, jelikož byla Ukrajina členem SSSR a některé struktury dříve úzce spolupracovaly. Tento fakt vedl jistě k úspěšnému zárodku operace na Ukrajině. (Buchar, 2017)

Druhá fáze operace se nazývá tzv. útočná fáze. Útočná fáze proto, protože do vedení vojenské operace se postupně fyzicky zapojují i vojenské složky, což jsme mohli sledovat při anexi v roce

2014. Nejedná se však pouze o vojenský nátlak cizí mocnosti, nástrojem tohoto tlaku jsou například i ekonomické působení vůči napadenému státu, kybernetické útoky vůči tamní klíčové infrastruktuře za účelem dosažení svých cílů a destabilizace napadeného území. (Buchar, 2017)

Po destabilizaci politické situace v Kyjevě a úniku Viktora Janukovyče dne 21. února 2014 ze země došlo dle informací následující den ke vzniku jednotek domobrany na poloostrově Krym. Těchto podivných jednotek si začali všimnout obyvatelé poloostrova a začali je nazývat „zelení mužíčci“ (dokumentace ozbrojenců viz. obr. 3). Tito zelení mužíčci navenek nevystupovali jako lidé bez výcviku, ale prezentovali se jako dobře organizované vojenské jednotky, které věděly, co na území poloostrova mají konat. (Dolya, 2016) Tento krok v kombinaci s armádou Ruské federace u hranic s Ukrajinou vedl k debatě identifikace těchto členů krymské domobrany. Ruská federace byla již od začátku nařčena, že se jedná o její vojáky, kteří se nacházejí na území Ukrajiny, nikoliv o domobranu tvořenou obyvateli poloostrova. (Prudilová, 2014) *„Ruští vojáci měli – v rozporu s Ženevskými úmluvami – záměrně odstraněny insignie, aby nebylo možné rozpoznat jejich příslušnost. Jednotky využívaly nejmodernější ruskou výzbroj a výstroj. K té patřily polní uniformy s maskovacím vzorem ERM, ochranné přilby 6B7 a 6B7–1, nové druhy vojenských vest, pušky AK-74M a AKMS s tlumiči hluku PBS-1 a odstřelovací pušky VSS Vintorez.25 Takové vybavení by se mohlo jen těžko dostat do rukou jakési narychlo utvořené místní domobrany. Přesto se velvyslanci 28 členských států NATO v průběhu invaze opakovaně nebyli schopni bezpečně shodnout, kdo přesně jsou oni neoznačení vojáci, co se vlastně na ruských a ukrajinských základnách na Krymu děje a jaká je situace na poloostrově.“* (Buchar, 2017) Velkým rizikem, se kterým by se ukrajinské ozbrojené složky musely vypořádat v případě konfrontace, by byly ruské výsadkové jednotky speciálních sil. Pravděpodobně se jednalo o jednotky nesoucí název Specnaz. (Buchar, 2017)

Obr.3: Neoznačení ozbrojenci na Krymu (Zdroj: Arrott, 2014)

Situace na Krymu – i přes stále probíhající olympijské hry v Soči – se začala zdát čím dál tím více napjatá. V ruských médiích začali vyslovovat zástupci Ruské federace obavy ohledně existence a fungování poloostrova v rámci budoucnosti Ukrajiny. Reakce na sebe nenechala dlouho čekat a začala tzv. útočná fáze vojenské operace. Během noci z 26. na 27. února roku 2014 nastala na poloostrově situace, kdy započala aktivita ruských vojenských jednotek. Neoznačené jednotky, které jsme si přiblížili a popsali výše, zahájily vojenskou operaci. Cílem těchto vojenských jednotek bylo obsadit klíčovou infrastrukturu poloostrova, kterou byly důležité dopravní body a v neposlední řadě vládní budovy. Ozbrojenci takto vtrhli například do budovy krymského parlamentu. (Buchar, 2017)

S obsazením vládních budov přišla na řadu i výměna významných osob napříč politickým spektrem poloostrova. Do pozice premiéra byl jmenován politik Sergej Aksjonov, podporovatel proruské politiky a skupin, které prosazovaly spíše proruské zájmy. Právě tento člověk údajně stojí za urgentní žádostí podpory adresované do Kremlu. Aksjonov žádal podporu ruskojazyčného obyvatelstva na Ukrajině, především na Krymu. Jeho politické názory byly opoziční vůči kyjevskému režimu. Samotný Aksjonov a jeho přívrženci, chceme-li proruští stoupenci, považovali kyjevský režim za fašistický a prozápadní, což bylo vůči jejich ideálům. (United States army special operations Command, 2015) Se jmenováním Aksjonova do pozice premiéra poloostrova Krym přišel na řadu i další z plánů Ruska, který měl mít za následek získání tohoto zájmového území. Bylo vyhlášeno referendum na poloostrově, ve kterém se mělo rozhodnout o budoucnosti Krymu. Tato událost byla naplánována na datum 25. května 2014. (Buchar, 2017)

Ukrajinská armáda byla samozřejmě zaskočena událostmi, které se v těchto dnech udály. Dne 28. února 2014 nastalo pro Ukrajinu bezpečnostní riziko, které i zřejmě ovlivnilo pasivní reakci ukrajinské armády na situace, jež se v posledních dnech udály. Neoznačení ozbrojenci, u kterých ruský režim popíral, že by k němu patřili, začali za pomoci ruské vojenské techniky obklíčovat klíčovou vojenskou ukrajinskou infrastrukturu. (United States army special operations Command, 2015) Ozbrojenci obklíčili vojenské základny ukrajinské armády zcela bez odporu a dále obsadili i jiné důležité strategické vojenské body, kterými byly vojenská velitelství, a v neposlední řadě převzali kontrolu nad protivzdušnou obranou ukrajinské armády. Obětí agrese ozbrojených složek Ruska se stalo i letiště ve městě Simferopol. Hlavním důvodem pasivní reakce, který jsme již dříve zmínili, bylo zřejmě uvedení ozbrojených složek Ruské federace do pohotovosti u hranic s Ukrajinou. Zřejmé bezpečnostní riziko u svých hranic

Ukrajina vnímala a zřejmě i tento fakt se podepsal na pasivní reakci ozbrojených složek na poloostrově z důvodu deeskalace konfliktu. (Buchar, 2017)

Po strategických operacích, které byly v posledních dnech uskutečněny, prezident Ruské federace Vladimir Putin požádal Radu Ruské federace o možnost nasazení ozbrojených sil na Ukrajině. (Grazvydas, 2018) Tento fakt měl mít za následek odmítnout obvinění spojenců Ukrajiny, tedy států západního světa a dalších mezinárodních organizací. Rusko bylo již od počátku událostí na poloostrově obviňováno z účasti na agresi vůči Kyjevu. Stále se distancovalo od obvinění, i když fakta, která byla již v této práci zmíněna výše, byla proti výroku z 1. března 2014. První přiznání o přítomnosti a účasti ruské armády při obsazování poloostrova začala později vyplouvat na povrch, až se nakonec i Rusko přiznalo k působnosti a zapojení ruských sil v tomto konfliktu, kdy argumentovali hájením zájmů zdejšího ruského obyvatelstva. (United States army special operations Command, 2015)

Po těchto událostech stála před poloostrovem otázka referenda. Nejprve bylo vysloveno datum konání referenda na 30. března 2014, o dva dny později bylo datum změněno a referendum mělo být konáno dne 16. března 2014. (Buchar, 2017) Nově zvolená vláda v Kyjevě se snažila jednat s protistranou, konkrétně se Sergejem Lavrovem, jenže marně. Jinak tomu nebylo ani u jednání nově zvoleného premiéra Krymu Aksjonova s Kyjevem. Aksjonovy důvody spočívaly v tom, že novou vládu v Kyjevě považoval za nelegitimní – a právě z tohoto důvodu jednání odmítl. (United States army special operations Command, 2015)

Díky historii Ukrajiny a Ruska je jasné, že kořeny a vazby mezi těmito státy vždy byly a jsou. Jednou z těchto vazeb je například etnické složení Ukrajiny. Nejvíc etnických Rusů se nachází především na Krymu a východě Ukrajiny. S příchodem referenda bylo zřejmé, že na poloostrově Krym i dle předchozích sčítání lidu bude většina obyvatel ruská. Dokumentují to například také volby konané v roce 2001, jejichž výsledky ukázaly, že místní populace je tvořena z 58,5 % ruským obyvatelstvem, z 24,4 % ukrajinským obyvatelstvem a třetí nejpočetnější skupinou jsou Krymští Tataři. V dotazech, které se týkaly jazykové příslušnosti, nenastala shoda v jazykové a národnostní příslušnosti. Nejvíce se lidé hlásili k ruskému jazyku, kdy 77 % z celkového počtu odpovídajících uvedlo, že jejich rodným jazykem je ruština. (Matzek, 2016)

Po útočné fázi, která byla proti Ukrajině vedena, nastala fáze stabilizační, kdy došlo po dosažení cílů k uklidnění situace. Dne 16. března 2014 došlo k referendu Krymu, které se týkalo setrvání či odtržení poloostrova od státu Ukrajina. Referendum se konalo po celém území Autonomní

republiky Krym a ve městě Sevastopol. (Buchar, 2017) Lidé měli na výběr dvě možnosti, a to konkrétně připojit zájmové území k Ruské federaci, anebo obnovení statusu Krymu jako součásti Ukrajiny. Dle právních norem státu Ukrajina bylo referendum uznáno ukrajinskou stranou za neplatné, jelikož dle Ukrajiny byla ústava porušena, a to především z důvodu článku 73. Tento článek říká, že referendum o území Ukrajiny se musí provádět po celém území státu, nikoliv pouze v části. (Matzek, 2016) Z výsledku referenda vyšlo, že 97 % obyvatel poloostrova souhlasí v referendu s připojením k Ruské federaci, což při etnickém složení poloostrova není dle odborníků možné a zřejmě se jednalo o zfalšované referendum, které mělo tyto kroky, které Rusko uskutečnilo proti Ukrajině, obhájit a poukázat na legitimitu výsledku, který byl ve prospěch Ruska. (United States army special operations Command, 2015) Voleb se zúčastnilo 82 % oprávněných voličů. Výhra návrhu pro připojení Krymu k Ruské federaci vedla k vyhlášení nezávislosti, konkrétně dne 17. března 2014. O den později dne 18. března pak došlo k uznání výsledku referenda ze strany Ruské federace, s čím také přicházely povinnosti z tohoto kroku vyplývající. Těmito procedurami byly administrativní záležitosti, které připojení Krymu k Ruské federaci definitivně potvrdily. (Matzek, 2016)

Na území poloostrova se během anexe nacházely i ozbrojené složky ukrajinské armády a po provedeném referendu se stala jedna ze základů ukrajinské armády terčem ruské agrese. Dne 19. března 2014 celkově 300 ozbrojenců ruské strany napadlo základnu ukrajinského námořnictva v Sevastopolu. (United States army special operations Command, 2015) Dne 21. března 2014 došlo ke schválení vstupu Krymu do Ruské federace ruskou stranou a tím i k definitivní anexi území poloostrova Ruskou federací. (Prudilová, 2014) Definitivní anexe nebyla ukrajinskou stranou uznána a po útoku na základnu v Sevastopolu nenechala Kyjev s odpovědí dlouho čekat. Začalo se řešit stažení ukrajinských ozbrojených sil z anektovaného území. (United States army special operations Command, 2015) Dne 24. března 2014 tak došlo ke stažení ozbrojených sil ukrajinské armády z poloostrova, kdy během anexe až do napadení základny ukrajinských ozbrojených sil nedošlo ke kontaktu armád dvou zneprátených stran. Území tak spadlo pod plnou vojenskou kontrolu Ruské federace. (Buchar, 2017)

5. Reakce Ukrajiny, Ruska a mezinárodního společenství na anexi Krymu

5.1 Vyjádření Kremlu k anexi poloostrova

Po březnových událostech a uskutečněném referendu vystoupil se svým projevem ruský prezident Vladimir Putin. Stalo se tak dne 18. března 2014 po uznání výsledků referenda o připojení poloostrova Krym k Ruské federaci. (Buchar, 2017) Nejprve Vladimir Putin prezentoval průběh a sečtené výsledky voleb, kdy se opíral o jednoznačnost hlasování ve prospěch připojení území k Rusku. Dominantní orientování proruským směrem ve svém projevu přirovnával k historickým kořenům mezi Ukrajinou, Pobaltím a Ruskem, kdy se snažil popsat ranou historii poloostrova a samotné Ukrajiny. Po vyjádření k hlasování přišel v Putinově projevu i proslov k národnostnímu složení, kdy se na jednotlivém počtu etnických obyvatel snažil ukázat dominanci ruského obyvatelstva na poloostrově. Dalším bodem Putinova projevu bylo přiblížení historie poloostrova v období 20. století, kdy Putin přešel do ofenzívy vůči ukrajinskému vedení. Ruský prezident se snažil poukázat na nespokojenost obyvatel Ukrajiny, dále začal kritizovat kroky prozápadního směřování a poukazoval na korupční aféry, které na Ukrajině během let nastaly. Putin označil vedení Ukrajiny a strůjce protestů za nacionalisty, neonacisty a za tzv. přísluhovače Bandery. Následně v projevu přešel k hájení zájmu ruského obyvatelstva na Ukrajině a k žádosti krymské politické scény o pomoc hájení ruských zájmů na poloostrově. (Lidovky.cz, 2014) Ruské vedení se často odvolávalo na svou ústavu, ve které se nachází článek 61, který se týká právě ochrany zájmů obyvatel Ruska i za hranicemi státu. (Prudilová, 2014)

Putin se dále věnoval odsouzení Ruské federace západními státy, kdy se odvolával na mezinárodní právo a snažil se poukázat na jiné geopolitické spory, např. na Kosovo a válku v Jugoslávii. Odkazoval na mezinárodní globální politiku, kdy západní společenství odsuzoval za porušování rovnováhy v mezinárodních vztazích. Ruský prezident rozebíral přítomnost ruských jednotek na poloostrově, kdy se snažil vyloučit obvinění z přítomnosti ruských ozbrojených sil na Krymu. Ve svém projevu mluvil o krymské domobraně, nikoliv o ruských ozbrojených složkách. (Lidovky.cz, 2014) Putin se také věnoval bezpečnostní otázce Ruské federace, konkrétně zájmům rozšiřování NATO na Ukrajině, kdy ve svém proslovu odsuzoval možné expandující choutky Severoatlantické aliance. (Prudilová, 2014) V neposlední řadě vyslovil podporu výsledkům referenda a požádal představitele dumy o co nejrychlejší

administrativní hlasování, z důvodu připojení Krymu a města Sevastopol k Ruské federaci. (Lidovky.cz, 2014)

5.2 Vyjádření západního společenství

Po anexi poloostrova Ruskou federací se čekalo především na odpověď západního světa, který měl přijít se svým postojem vůči tomuto činu. Mnoho odborníků vedlo především rozpravu a debaty nad právními hledisky. Odborníci ze západního světa se spolu až na malé výjimky shodli. Nazvali anexi Krymu Ruskou federací za porušení mezinárodního práva, zároveň se našlo mnoho smluv a dohod, na jejichž porušení mezinárodní experti odkazovali. Těmito smlouvami a úmluvami měli na mysli např. Chartu spojených národů, smlouvy Budapešťského memoranda a či smlouvu, která umožnila přítomnost černomořské flotily Ruské federace na poloostrově. (Matzek, 2016)

Nejdůležitějším dnem, kdy došlo na prohlášení mezinárodních institucí, organizací, a především států, byl den po vykonání referenda na Krymu. Po vyhlášení výsledků se sešli představitelé Evropské unie, kteří nesouhlasili s výsledky proběhlého referenda, kdy volby seburčení poloostrova považovali za nekorektní a zmanipulované. S tímto projevem přišlo i odsouzení Ruska z důvodu indicií, které nasvědčovaly aktivní přítomnosti ruských jednotek na Krymu od počátku událostí. Podobně reagovaly i Spojené státy americké. Velkou nepodporu svých uskutečněných kroků zažilo Rusko i na půdě OSN a již před konáním referenda se členské státy OSN domluvily na neuznání jeho výsledků. Jediný člen Rady bezpečnosti OSN byl proti neuznání výsledků referenda – samotné Rusko Neutrálním zůstal jediný člen Rady bezpečnosti OSN, a to Čína. (Prudilová, 2014) V neposlední řadě se Ruská federace již nesměla účastnit schůzky G8, z tohoto společenství byla vyloučena. (United States army special operations Command, 2015)

Odsouzení a neuznání referenda nebyl jediný postoj západních spojenců a odpůrců ruských kroků na území Ukrajiny. S neuznáním referenda přišla na scénu i sankční politika vůči Rusku, která měla mít za následek oslabení ekonomické stability a případné odrazení a potrestání Ruské federace za její agresivní mezinárodní politiku, která se neslučuje s mezinárodním právem. (Prudilová, 2014) Sankce, které byly vůči Ruské federaci uvaleny, byly především ekonomické a z velké části byly situovány na klíčové osoby, které disponovaly kapitálem uloženým v západních zemích. Těmto osobám byly zabaveny majetky, popřípadě části majetku z důvodu možného obcházení sankční politiky západního společenství Ruskem. Tyto sankce neměly takový dopad, jak si státy, které je uvalily, představovaly. Proto byl v následujících

měsících uvalen další balíček sankcí, který se měl týkat klíčových ekonomických oblastí. Těmito oblastmi byly např. energetika, finančníctví a omezení mezinárodních obchodů s postupným snižováním západních zahraničních investic. Tyto sankce už Rusko postihly znatelněji a nenechaly ani Rusko chladným. To proti uvaleným sankcím reagovalo díky své vysoké produkci zemního plynu, kterým zásobovala ekonomiku Evropy. Ruská federace zvýšila cenu plynu, což zvýšilo náklady mnoha obyvatel EU. (Matzek, 2016)

5.3 Budapešťské memorandum

Odborníci se často odvolávali na porušení mezinárodního práva v důsledku porušení dohod, které byly podepsány v Budapešti v prosinci 1994. V tento rok se konala konference v maďarském hlavním městě, která měla za úkol neeskalovat více napětí v oblasti šíření jaderných zbraní v globálním měřítku. Tyto body se týkaly také Ukrajiny po rozpadu SSSR, která byla vojensky velmi dobře vybaveným státem, který disponoval především i rozsáhlým jaderným arzenálem. Jednalo se o schůzku mocností, kterými byly Spojené státy americké, Rusko a Velká Británie. (Eichler, 2015)

SSSR v rámci studené války představoval největší jadernou velmoc světa, po jeho rozpadu však zůstaly taktické jaderné zbraně ve vlastnictví Ukrajiny, což nebylo v zájmu jiných mocností na scéně mezinárodní politiky a mezinárodní bezpečnosti. Ukrajina by v případě držení tak velkého jaderného arzenálu mohla být rizikem pro jiné státy, a to se velkým mocnostem nezamlouvalo. Z tohoto důvodu se jednalo o jaderném odzbrojení. Ukrajina se měla přidat k podepsání smlouvy o nešíření jaderných zbraní ve světě. Odzbrojením Ukrajiny by Ukrajina přišla o značnou sílu na mezinárodní úrovni. V zájmu mocností v tomto jednání bylo souhlasit s respektováním územní celistvosti státu Ukrajina. V druhém bodě se souhlasilo s omezením ekonomických nátlaků vůči Ukrajině, a především také se zaručením bezpečnostních záruk v důsledku zbavení se jaderného arzenálu Ukrajinou. (Eichler, 2015) Ukrajina tak dostala bezpečnostní záruky ve formě ochrany. (Matzek, 2016) V případě ohrožení státu Ukrajiny cizí mocností by byla okamžitě svolána Rada bezpečnosti OSN. Další článek se týkal možného použití zbraní hromadného ničení vůči Ukrajině, kdy se Ukrajině mocnosti USA, Velká Británie a Ruská federace zavázaly, že jaderně vůči Ukrajině nezakročí a nebudou vyvíjet vůči tomuto státu agresi. Je jisté, že i podepsané dohody mají body, ve kterým mohou nastat nejasnosti, a i z tohoto důvodu mělo jednání v Budapešti tzv. článek 6, který říká, že v případě nejasností se všichni zúčastnění musí okamžitě sejít a jednat. (Eichler, 2015)

6. Krym po roce 2014 jako bezpečnostní problém

6.1 Vojenské kapacity aktérů konfliktu

Rusko, které vedlo rozsáhlou kampaň hybridního válčení vůči Ukrajině formou nátlaku na jednotlivé složky infrastruktury, ať už vojenskou či informační, bylo svou vojenskou silou jistě hrozbou pro bezpečnost státu Ukrajina. (Kříž, Shevchuk, Števkov, 2015) V případě vypuknutí konfliktu ve formě války v roce 2014 by bylo správné si analyzovat vojenské možnosti obou aktérů sporu.

Ruská federace dávala na obranu státu dle statistik v roce 2011 52,7 miliard USD. Rusko se řadí mezi nejmocnější vojenské mocnosti světa. Jedná se o zemi, která vlastní největší jaderný arzenál, která má ozbrojené složky prověřené nedávným konfliktem před anexí Krymu, a to konkrétně invazí v Gruzii v roce 2008. Ruská armáda k roku 2012 čítala celkově dle statistik 956 tisíc osob v aktivní vojenské službě. Z toho bylo 240 tisíc příslušníků pozemních sil, 150 tisíc příslušníků námořnictva, 35 tisíc výsadkářů, 80 tisíc členů taktických odstrašujících sil, 250 tisíc administrativních a velících pracovníků, 167 tisíc členů letectva a v neposlední řadě byla armáda složená polovojenskými silami, které čítaly 474 tisíc osob. V případě vypuknutí konfliktu by armádě bylo k dispozici až 20 miliónů osob, z toho 2 milióny jedinců, kteří absolvovali vojenskou službu v posledních pěti letech z důvodu povinné vojenské služby. (IISS, 2012)

Pozemní vojsko bylo vybaveno více jak 15 tisíci tanky v různých provedeních (nejčastější provedení T-72 v různých modernizacích), dále více jak 7360 obrněných vozidel AIFV, více jak 9700 obrněných transportních vozidel APC, 5400 kusů dělostřelectva, více jak 900 kusů minometů a děl a neposlední řadě byly pozemní složky vybaveny velkým počtem raketových systémů. Další částí ruských ozbrojených sil je námořnictvo, které také početně převyšovalo Ukrajinu. Pýchou ruského námořnictva je jediná letadlová loď Kuzněcov. Ruské námořnictvo čítalo 65 ponorek, z toho 12 dokázalo nést taktické strategické zbraně, 6 námořních křižníků, 18 torpédoborců, 8 fregat, 80 menších pobřežních a průzkumných plavidel, 53 lodí pro boj s minami, 20 vylodňovacích lodí a také mnoho lodí transportních. Další složkou ruské armády je letectvo, které disponuje bombardéry, což Rusko takticky zvýhodňuje, dále je vybaveno nespočtem kusů bojových stíhacích letounů Mig a Suchoj, velkým počtem helikoptér, transportními letouny a také letadly pro elektronický boj a velkým počtem bojových dronů. (IISS, 2012)

Ukrajina dala na svou obranu v roce 2011 celkově 8,87 miliard USD. Plánovala zrušit brannou povinnost občanů svého státu, ale v roce 2011 se tak nestalo. Ze zpráv vyplývá, že modernizace armády, která měla být v následující letech provedena, byla z důvodů financí odložena nebo pouze částečně realizována. Ukrajinská armáda v roce 2011 čítala 129 tisíc aktivního vojenského personálu (70 tisíc pozemní vojsko, 14 tisíc příslušníků námořnictva a 45 tisíc příslušníků letectva) a v neposlední řadě Ukrajina disponovala polovojenskými silami čítajícími počet 84 tisíc. Ukrajina byla v případě vypuknutí konfliktu schopna mobilizovat také 1 milión rezervistů, kteří během předchozích pěti let absolvovali vojenskou službu. (IISS, 2012)

Pozemní vojsko Ukrajiny oproti vojsku Ruska disponovalo okolo třemi tisíci tanků (nejčastěji T-84), dále disponovalo třemi tisíci obrněných vozidel AIFV, 1432 obrněnými vozidly typu APC, 3354 kusy dělostřelecké techniky čítající houfnice, dělostřelecké systémy a také raketometry. Ukrajinské námořnictvo nedisponovala letadlovou lodí, ve výzbroji měla však 1 ponorku, 1 fregatu, 10 pobřežních a menších bojových plavidel, 5 plavidel pro minový boj, dvě vylodovací plavidla a v neposlední řadě Ukrajina disponovala třemi desítky plavidel pro logistiku. Další složkou ukrajinské armády je letectvo, oproti Rusku nedisponovala bombardéry, ale měla necelých 130 stíhacích letounů (typu Mig), znatelně menší počet vojenských bojových helikoptér a v neposlední řadě menší počet transportních letounů. (IISS, 2012)

Velkým problémem i přes Budapešťské memorandum by byly jaderné zbraně, kterými by Ukrajina v případě konfliktu nemohla oproti Rusku disponovat. Jaderné zbraně by nebyly jedinou absencí ukrajinské armády. Velkou absencí by byly i střely dlouhého doletu. (IISS, 2012)

6.2 Sevastopol – velitelství černomořské flotily

S rozpadem Sovětského svazu přišel i rozpad společných armád. Problém přišel v době, kdy se začala řešit otázka rozdělení černomořské flotily, která má základnu v městě Sevastopol na poloostrově Krym. Rusko zásadně usilovalo o zisk, jenže v této otázce nastal problém. Sevastopol se po roce 1991 nacházel na území nezávislého státu Ukrajina. To vedlo k jednáním, ve kterých značná část flotily připadla Ruské federaci. Roku 1997 byla uzavřena dlouhodobá smlouva týkající se přítomnosti ruské černomořské flotily na poloostrově Krym. Jednalo se o nájemní smlouvu na poskytnutí vojenských objektů Ruské federaci. Doba pronájmu již zmíněných vojenských objektů v Sevastopolu byla smluvně určena na 20 let, konkrétně do roku

2017 s možnou opcí na prodloužení. V roce 2010 došlo k prodloužení smlouvy, tedy pronájem vojenských prostor na dalších 22 let do roku 2042. (Grazvydas, 2019) Jelikož se jednalo o přítomnost cizích ozbrojených složek na území cizího suverénního státu, bylo smluvně ošetřeno, jakým způsobem je přítomnost ruského vojska přípustná. Jednalo se o militarizační podmínky, které určovaly počet vojenské techniky na základnách a s tím i spojený počet přítomných vojáků, který byl dán například i zaměřením vojenských útvarů. (Buchar, 2017) „*V souladu s platnými dohodami mohlo být na krymských základnách ruské armády rozmístěno až 25 tisíc vojáků, 132 obrněných vozidel, 24 dělostřeleckých systémů s ráží nad 100 mm a 22 vojenských letounů. Skutečné stavy před krizí dosahovaly 14 až 16 tisíc mužů ve zbrani a jejich počet byl dále navyšován úměrně eskalaci konfliktu. Jednotlivé složky ruské floty na Krymu zahrnovaly jak námořní, tak i letecké a pozemní vojenské útvary.*“ (Buchar, 2017) Díky těmto zmíněným faktům, které popisují přítomnost ozbrojených složek Ruské federace na poloostrově, můžeme z proběhlých událostí tvrdit, že přítomnost cizí mocnosti na Krymském poloostrově byla pro Ukrajinu bezpečnostním rizikem.

6.3 Hybridní válka

Ruské ozbrojené složky, které v roce 2008 vedly válku v Gruzii, získaly díky tomuto konfliktu nové pohledy na způsob vedení vojenských operací. Při této válce ale došlo k mnoha uskutečněným chybám, a to zejména v koordinaci pozemních jednotek, letectva a složek námořnictva. O tomto konfliktu můžeme tvrdit, že se jednalo o válku, ve které přišlo o život velké množství civilního obyvatelstva. Válka v Gruzii ukázala Rusku, jak se vyvarovat nedostatků, které v ozbrojeném konfliktu nastaly, a nutnost zdokonalení se v moderním stylu boje. Rusko proto přišlo s koncepcí vedení tzv. hybridní války. A právě tato hybridní válka se přenesla do konfliktu, který se na území poloostrova odehrál. Rusko se snažilo ekonomicky oslabit Kyjev pomocí zemního plynu. Dalším způsobem hybridní války bylo použití komunikačních kanálů, ať už televizních kanálů či sociálních sítí, na kterých se vedly propagandistické pořady, které mohly ovlivnit obyvatele Ukrajiny a znejistit je. Dále byl v roce 2014 zaznamenán velký počet kybernetických útoků na klíčové složky infrastruktury státu Ukrajina. V neposlední řadě Rusko použilo k prosazování svých zájmů a vlivu separatistické skupiny, které vehementně podporovalo. V pravém slova smyslu se hybridní válka netýká především přímé vojenské konfrontace agresora s napadeným, ale jedná se o nový druh válčení, kdy se agresor veškerými svými prostředky pokouší destabilizovat situaci v napadané zemi a prosadit své zájmy formou ekonomického nátlaku, kybernetických útoků, propagandy,

podporováním a vytvářením separatistických hnutí. (Kříž, Shevchuk, Števkov, 2015) Mnoho odborníků popsalo a rozdělilo hybridní válku do více fází, ve kterých se tato válka vede. (Fjodorov, 2017) András RácZ tento typ válčení rozdělil do více etap vedení konfliktu, a to konkrétně do tří. (Buchar, 2017)

7. Současná situace na poloostrově a perspektivy dalšího vývoje

S anexí území poloostrova musely na řadu přijít i administrativní náležitosti týkající se jeho obyvatel, kdy se začala řešit otázka občanství. Začalo docházet k hromadnému vydávání ruských dokladů, především pasů. Na poloostrově bezprostředně po anexi začal chaos, který se týkal běžných potřeb obyvatel Krymu, a to z důvodu nefunkčnosti zázemí díky ukončení činností ukrajinských bank a uzavření mnoha obchodních řetězců. (Prudilová, 2014) Díky přijetí ruských pasů se stali obyvatelé anektovaného území ruskými občany, v případě neakceptování ruských pravidel se po 18. dubnu 2014 stali tamní obyvatelé poloostrova bez ruského pasu cizinci na cizím území. Dokončovací administrativa byla náročná, zdlouhavá a byla ukončena až 1. 1. 2015, kdy se definitivně vyřešily veškeré formální náležitosti z pohledu Ruska. (Prudilová, 2014) Krym se stal tedy ruským územím a Ruská federace si stále nárokuje územní právo na poloostrov. Koncem roku 2014 došlo k definitivnímu ochlazení vztahu mezi poloostrovem a režimem Ukrajiny, kdy byla vydána nařízení, která měla za cíl omezit kontakt z pohledu obsluhy dopravní infrastruktury mezi poloostrovem a vnitrozemím Ukrajiny. Dohody mezi Ukrajinou a Ruskem nebyly namísto, situace se ztížila především pro odpůrce Ruské federace, menšiny, jako jsou např. Krymští Tataři, opoziční aktivistické strany a strany krymsko-tatarských zájmů byly značně omezeny. (Katchanovski, 2015) Začal i proces vyhošťování Tatarů, dle zpráv se na poloostrově zdejší vedení a ozbrojené složky dopouštěly porušování lidských práv, ať už tomu bylo již zmíněné vyhoštění, tak i pronásledování a páchání agrese vůči menšinám. (Grazvydas, 2019)

Krym se nestal jediným územím Ukrajiny, které se stalo obětí agrese Ruské federace, popřípadě jejich podporovatelů v podobě složek domobrany a separatistických hnutí. V roce 2015 došlo k vypuknutí války na Donbasu, kde separatistická hnutí bojovala proti ukrajinské armádě. (Fjodorov, 2017) Vojenská přítomnost na poloostrově se dle zdrojů výrazně zvýšila mezi lety 2013 až 2018, kdy počet vojáků narostl od roku 2013 na 32 tisíc vojáků, což je skoro třikrát víc, než tomu bylo v roce 2013. Tehdy na poloostrově působilo dle zdrojů něco okolo 11 tisíc vojáků Ruské federace. Mezi Ukrajinou a Ruskou federací na poloostrově nedocházelo do roku 2016 k žádným konfrontacím, pouze v roce 2016 mělo dojít k incidentu, kdy mělo dojít ke střetu tajné ruské služby FSB se skupinou ukrajinských sabotérů. (Grazvydas, 2019) V roce 2018 došlo k propojení poloostrova s územím Ruské federace, kdy byl otevřen most, který spojoval poloostrov s vnitrozemím Ruska. Most nese název Kerčský nebo Krymský a nachází se v oblasti Kerčského průlivu. I přes tento architektonický počín však docházelo v období po anexi k hospodářské recesi oblasti poloostrova (Grazvydas, 2019)

S časem a s novým ukrajinským vedením se začaly v médiích vyslovovat myšlenky o možnosti zisku poloostrova Krym pod nadvládu Ukrajiny. S tímto prohlášením vystoupilo mnoho politiků. Nejvíce se tato otázka začala vyslovovat při vypuknutí ofenzivy ukrajinské armády vůči ruské armádě, která 24. února 2022 napadla Ukrajinu. (Zadrazilová, 2022) S válkou a protiofenzívou začaly i úspěšné útoky ukrajinské armády na vojenské cíle ruské armády v místě poloostrova. Cílem byly především ozbrojené složky černomořské flotily, velitelství, vojenské objekty, a také Krymský most, proto v reakci na ztráty začala Ruská federace stahovat svá plavidla ze Sevastopolu do přístavu Novorossijsk. (Dohnal, 2024)

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo důkladně rozebrat geopolitický konflikt, který v roce 2014 rezonoval napříč celým světem. Podařilo se nám analyzovat historii poloostrova Krym, který dle dříve zmíněné teorie často bývá bodem sporu mezi aktéry. Bylo nutné poukázat na situaci ve vnitrozemí Ukrajiny a nastínit události, které nastaly v Kyjevě v roce 2013, a jakým způsobem zapůsobily na situaci na východě Ukrajiny – a především na Krymu. Díky těmto událostem, které otřáslu ukrajinskou společností, byl zahájen proces událostí, který vedl k anexi poloostrova a ke vzniku největšího mezinárodního evropského konfliktu v období 21. století.

Je důležité zmínit, že Ukrajina jako taková byla od doby rozpadu SSSR státem, který stál mezi dvěma světy. Těmito světy máme na mysli západní společenství ve formě Evropské unie, USA a především NATO, na druhé straně pak stála Ruská federace se svými spojenci. Nezávislost Ukrajiny byla základním stavebním kamenem mezinárodní bezpečnosti, především pak bezpečnosti Evropy. Prozápádní politika, která byla prosazována, popřípadě měla být prosazena, byla proti zájmům Ruské federace.

Ruské federaci záleží na jejím vlivu na ukrajinském území, a proto je proti možnému západnímu směřování Ukrajiny. Jistě by si Rusko přálo mít Ukrajinu pod svou nadvládou, což by se dalo pochopit i z častých výroků Vladimira Putina, který svou expanzivní agresivní politiku maskuje za historické dějiny, kdy často popisuje jakýsi nárok či společné znaky, které by měly poukázat na legitimitu jeho kroků, jako tomu bylo i při anexi poloostrova Krym v roce 2014. Je nutno zmínit, že Ukrajina je zemí s velkým potenciálem a výhodnou strategickou polohou. Ruské základny na poloostrově, zvyšující se přítomnost NATO na Balkánském poloostrově, posílení pozice Turecka v Černém moři – to všechno mohly být důvody k anexi. Rusové tento krok mohli brát za strategický z důvodu posílení svého vlivu v oblasti Černého moře.

V roce 2024, kdy již druhým rokem probíhá válka na Ukrajině, můžeme tvrdit, že anexe Krymu byla strategickým krokem, který měl za úkol připravit půdu na následující agresi vůči Ukrajině v podobě rozpoutání války dne 24. února 2022 (nebo chcete-li speciální vojenské operace). Poloha poloostrova byla důležitým faktorem úspěšné invaze na jihovýchodě Ukrajiny, kdy se z poloostrova vedly úspěšné invazní akce. Do dnešního dne se jedná při válce na Ukrajině o nejdůležitější koridor zásobování ruské armády, kdy přes Kerčský most a poloostrov proudí zásobování. Jak bude situace na poloostrově vypadat v následujících letech, je velice těžké předpokládat. Se současným průběhem války na Ukrajině můžeme spíše tvrdit, že myšlenka

dobytí Krymu zpět ukrajinskou stranou je spíše nepravděpodobná a poloostrov tak zůstane pod kontrolou Ruské federace, kdy samotní Rusové tvrdí, že Krym je a bude ruský.

Summary

The aim of this bachelor thesis was to thoroughly analyse the geopolitical conflict that resonated across the world in 2014. We were able to analyze the history of the Crimean peninsula, which according to the previously mentioned theory is often a point of contention between actors. It was necessary to highlight the situation in the interior of Ukraine and outline the events that took place in Kiev in 2013 and how they affected the situation in the east of Ukraine - and especially in Crimea. These events, which shook Ukrainian society, set in motion a process of events that led to the annexation of the peninsula and the emergence of the largest international European conflict of the 21st century.

It is important to mention that Ukraine as such has been a state that stood between two worlds since the collapse of the USSR. By these worlds, we mean the Western community in the form of the European Union, the USA and, above all, NATO, while on the other side stood the Russian Federation and its allies. Ukraine's independence was the cornerstone of international security, and especially of Europe's security. The pro-Western policy that was being pursued, or should have been pursued, was against the interests of the Russian Federation.

The Russian Federation cares about its influence on Ukrainian territory and is therefore opposed to a possible Western direction for Ukraine. Certainly Russia would like to have Ukraine under its domination, which could be understood from the frequent statements of Vladimir Putin, who disguises his expansive aggressive policy as historical history, often describing some kind of claim or common features that should indicate the legitimacy of his actions, as was the case with the annexation of the Crimean peninsula in 2014. It should be mentioned that Ukraine is a country with great potential and a favourable strategic location. Russian bases on the peninsula, the increasing presence of NATO on the Balkan Peninsula, the strengthening of Turkey's position in the Black Sea - all these could have been reasons for the annexation. The Russians may have seen this move as strategic in order to strengthen their influence in the Black Sea region.

In 2024, when the war in Ukraine is already in its second year, we can say that the annexation of Crimea was a strategic move to prepare the ground for the subsequent aggression against Ukraine in the form of the outbreak of war on 24 February 2022 (or, if you prefer, a special military operation). The location of the peninsula was an important factor in the successful invasion of southeastern Ukraine, with successful invasion operations being conducted from the peninsula. To this day, it is the most important supply corridor for the Russian military

during the war in Ukraine, with supplies flowing across the Kerch Bridge and the peninsula. It is very difficult to predict what the situation on the peninsula will look like in the coming years. With the current course of the war in Ukraine, we can rather say that the idea of the Ukrainian side recapturing Crimea is rather unlikely and the peninsula will thus remain under the control of the Russian Federation, with the Russians themselves claiming that Crimea is and will remain Russian.

Seznam zdrojů

ARROTT, Elizabeth. *Unidentified gunmen on patrol at Simferopol Airport in Ukraine's Crimea peninsula* [online] Washington: Voice of America Public Relations, 2014 [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/a/us-britain-no-zero-sum-game-for-ukraine /1859367.html>

BUCHAR, Jan. *Anexe Krymu*, in: ŠÍR, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. kap. 5, s.94-113, ISBN 978-80-246-3711-2.

CAHOON, Ben. *Ukraine-Crimea* [online]. [neuvedeno]: B. Cahoon, 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.worldstatesmen.org /Ukraine.html>

DJURICA, Marco. *An EU flag flutters from atop a barricade in front of pro-European integration protesters at Independence Square in Kiev December 15* [online] Londýn: Reuters, 2013 [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/news/picture/mass-rallies-in-ukraine-idUSRTX15STI/>

DOHNAL, Martin. *Rusové stáhli Černomořskou flotilu z Krymu. Před Ukrajinci už ji radši schovávají* [online] Praha: Novinky.cz, 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/valka-na-ukrajine-rusove-stahli-cernomorskou-flotilu-z-krymu-pred-ukrajinci-uz-ji-radsi-schovavaji-40468435>

DOLEŽAL, Štěpán. *Golanské výšiny* [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2019 [cit.2024-03-09]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2020/01/BGR_SPECPOL_Golansk%C3%A9-v%C3%BD%C5%A1iny.pdf

DOLYA, Anna. *The annexation of Crimea: Lessons for European security* [online]. European issues, n°382. Paris; Bruxelles: Foundation Robert Schuman: Le centre de recherches et d'études sur l'Europe. 2016 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-382-en.pdf>

EICHLER, Jan, *Mezinárodní souvislosti války na Ukrajině, Vojenské rozhledy*, 2015, roč. 24 (56), č. 1, s. 5–19, ISSN 1210-3292.

FJODOROV, Jurij. *Válka na východní Ukrajině*, in: ŠÍR, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. kap. 6, s.114-135, ISBN 978-80-246-3711-2.

FŇUKAL, Miloš. *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2013. 80 s., ISBN 978-80-244-3900-6, 978-80-244-3901-3.

GRAZVYDAS, Jasutis. *The war report 2018- crimea: between annexation and reunification*. Geneva: The Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, 2019. ISBN: 978-2-9701003-9-3.

HÁJEK, Adam. *Obávané Tatary vyhnal z Krymu Stalin, na spravedlnost čekají dodnes* [online] Praha: Idnes.cz, 2010 [cit. 2024-09-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/obavane-tatary-vyhnal-z-krymu-stalin-na-spravedlnostcekajidodnes.A101130_204354_zahranicni_vel

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. *Na Majdanu zabijely ukrajinské bezpečnostní složky, byly ale pod ruským vlivem, potvrdila prokuratura* [online] Praha: Zpravodajství ČT 24, 2024 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/na-majdanu-zabijely-ukrajinske-bezpecnostni-slozky-byly-ale-pod-ruskym-vlivem-potvrdila-346346>

IISS. *The Military Balance 2012*. 1. vyd. Londýn: Routledge, 2012. ISBN 9781857436426.

JEMELKA, Vincenc. *Historie: Krym* [online] Praha: Neviditelný pes a Mafra, 2016 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://neviditelnypes.lidovky.cz/zahranici/historie-krym.A160831_203010_p_zahranici_wag

KATCHANOVSKI, Ivan. *Crimea: people and territory before and after annexation*. in: PIKULICKA-WILCZEWSKA, Agnieszka, and Richard SAKWA. *Ukraine and Russia People, Politics, Propaganda and Perspectives*. Bristol: E-International Relations, 2016, p. 76–84, ISBN 978-1-910814-14-7.

KOLAŘÍK, Tomáš. *Český model amerického Kongresu 2022 – ruská invaze na Ukrajinu* [online] Praha: Centrum politických studií, 2022 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://americkykongres.cz/wp-content/uploads/Ruska-invaze-na-Ukrajinu.pdf>

KOZÁK, Oldřich. *Pobaltské státy vnímají Rusko jako permanentní hrozbu a tuší, že mohou být další na mušce* [online] Příbram: Příbram.cz, 2024 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.pribram.cz/clanek/pobaltske-staty-vnimaji-rusko-jako-permanentni-hrozbu-a-tusi-ze-mohou-byt-dalsi-na-musce/28731/>

KRATOCHVÍL, Petr. *Mezinárodní Politika 2, Jak rozumět ukrajinským volbám: tři (znovu) objevené pravdy* [online] Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2005 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: https://www.dokumenty-iir.cz/CV/Kratochvil/Jak_rozumet_ukrajinskym_volbam.pdf

KŘÍŽ, Zdeněk, Zinaida SHEVCHUK, a Peter ŠTEVKOV. *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. 1. vydání. Praha; Ostrava: Pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000, 2015. ISBN 978-80-904850-2-0.

KUČERA, Jakub. *Zemní plyn jako nástroj hybridní války*, in: ŠÍR, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. kap. 7, s-136-161, ISBN 978-80-246-3711-2.

KVIT, Serhyi. *The Ideology of the Euromaidan* [online] Ukrajina: National University of Kyiv-Mohyla Academy Social, Health, and Communication Studies, 2014 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://journals.macewan.ca/shcsjournal/article/view/245>

LIDOVKY.CZ. *Plné znění Putinova projevu, který zneklidnil svět* [online] Praha: Redakce serveru Lidovky.cz. 2014 [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/plne-zneni-putinova-projevu-ktery-zneklidnil-svet.A140319_144308_In_zahranici_ani

MATZEK, Jan. *Annexation of Crimea by the Russian Federation* [online]. Policy Paper, January 2016. Praha: Institut pro politiku a společnost. 2016 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/01/Matzek_Annexation-of-Crimea_EN.pdf

PARGAČ, Jan. *Krymští Tataři: etnická konsolidace – destrukce – a hledání budoucnosti*. [online] Praha: ČZU – Hospodářská a kulturní média, 2020 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: https://www.hks.re/wiki/krymsti_tatari-pargac

PEISAKHIN, Leonid. *Euromaidan revisited: causes of regime change in ukraine one year on* [online] Kennan Cable. Washington: The Kennan Institute, 2015 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.files.ethz.ch/isn/188792/5-kennan%20cable-Peisakhin.pdf>

PRUDILOVÁ, Eva. *Krymská krize* [online] Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2014 [cit.2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/PSS-Krymsk%C3%A1-krize-UNSC.pdf>

SAMUS, Mychajlo. *Strategický význam Ukrajiny*, in: ŠÍR, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. kap. 1, s-14-30, ISBN 978-80-246-3711-2.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN: 9788073670979.

TOMEŠ, Jiří. *Konflikt světů a svět konfliktů: střety idejí a zájmů v současném světě*. Praha: P3K, 2007. ISBN: 9788090358768.

ULBRECHTOVÁ, Helena. *Fenomén Krym: bájná Taurida, nebo sovětský ráj?* Praha: Středisko společných činností AV ČR, v.v.i., pro Kancelář Akademie věd ČR, 2020. ISBN 978-80-200-3227-0.

UNITED STATES ARMY SPECIAL OPERATIONS COMMAND. *"Little green men": a primer on modern Russian unconventional warfare, Ukraine 2013-2014*. [online] Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2015 [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: https://www.jhuapl.edu/sites/default/files/2022-12/ARIS_LittleGreenMen.pdf

ZADRAŽILOVÁ, Jitka. *Krym získáme do konce příštího roku, tvrdí šéf ukrajinské rozvědky* [online] Praha: Novinky.cz, 2022 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-krym-ziskame-do-konce-jara-pristiho-roku-tvrdi-sef-ukrajinske-rozvedky-40418410>

ZAVADILOVÁ, Tereza. *Ocelové srdce Donbas. Proč ho Rusko tak chce a Ukrajinci ho nechtějí dát?* [online] Praha: Newstream, 2022 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.newstream.cz/nazory/proc-rusko-tak-chce-donbas>

Seznam příloh

Příloha 1

